

HELLÁSZ TÖRTÉNETE (BEVEZETŐ)

1. Hellász a térképen

a) Hellász = ókori Görögország

Az ókori Görögország nagyobb volt, mint a mai.

Hozzá tartozott ugyanis:

- az egész **Balkán-félsziget**,
- az **Égei-tenger szigetei**, (a legnagyobb: Kréta),
- valamint **Kis-Ázsia tengerparti** szakasza is.

b) Hellász tengeri ország:

- lakói **kereskedelemből** és **halászatból** élnek
- **mediterrán gazdálkodást** folytatnak: citrusfélék, füge, szőlő (bor, **mazsola**), olajbogyó, kecske, juh

2. Hellász népei: a hellének

Nép	Terület	Város
akhájok	Észak-Balkán és Kis-Ázsia	Trója és Mükéné
jónok	Attika	Athén
dórok	Peloponnészoszi-félsziget	Spárta
krétaiak	Kréta szigete	Knosszosz

3. Hellász városai:

- a Balkán hegyei között külön **városállamok** alakultak ki: ezek a **poliszok**.
- Teljesen önálló városállamok külön királyokkal az élen (számuk kb. 500.)
- fontosabb poliszok:
  - **Mükéné**: gazdag aranyleletek (pl. halotti maszk)
  - **Trója**: a faló mondája
  - **Spárta**: katonaállam
  - **Athén**: a demokrácia szülővárosa
  - **Olümpia**: az olimpiák színhelye
  - **Delphoi**: híres jóshely
  - **Knosszosz**: a labirintus városa (Minotauros)

Agamemnón-maszk Mükénéből

A mükénéi oroszlános kapu

A knosszoszi palota alaprajza

Minotauros legyőzése

A trójai faló

Laokoón-szoborcsoport

HELLÁSZ ISTENEI

1. Hellász népeit 4 erő tartja össze:

- közös lakóhely
- közös nyelv: görög
- közös vallás: ugyanazokat az isteneket tisztelik
- olimpiai játékok

2. A görög istenek közös jellemzői:

- lakóhelyük: az **Olimposz**-hegység
- ételük: **ambrózia**, italuk: **nektár**
- **ember alakúak**
- **halhatatlanok**
- **nem mindenhatóak**
- **nem tökéletesek**: ugyanúgy viselkednek, mint az emberek (pl. veszekednek, féltékenyek, becsapják egymást)

3. A legfőbb istenségek

Zeusz: főisten

Poszeidón: a tenger istene

Hádész: az alvilág ura

Héra: család istennője

Aphrodité: szerelem, szépség

Pallasz Athéné: bölcsesség

Hermész: tolvajok istene

Héphaisztosz: kovácsisten

Kronosz: az idő istene

Árész: hadisten

Moirák: végzet istennői

Pán: pásztoristen

AZ OLIMPIÁK

1. Az olimpiák eredete

a) A **monda** szerint:

- **Héraklész (Herkules) alapította a versenyeket**, hogy a legerősebb görögök összemérhessék képességeiket.
- Oka: ő is véghezvitt **12 nehéz feladatot**.

b) A **valóságban**

- **vallási ünnepek és sportversenyek egyszerre**
- **Zeusz tiszteletére** rendezték meg
- **helyszínük: Olimpia falu**
- nevét az **Olimposzról** kapta (ott él Zeusz és Héraklész is)
- az első olimpia **Kr. e. 776-ban** volt

Olimpia romjai

Nagy küzdelem az olimpián

2. Különbség a mai olimpiáktól:

- időben **rövidebbek**: maximum 5 napig tartott egy olimpia
- csak **5 fő versenyszám** van:
  - kocsiverseny
  - öttusa
  - futás
  - birkózás
  - ökölvívás
- **nők még nézőként sem vehettek részt**
- a **győztes jutalma**:
  - nem érem, hanem **babérkoszorú** Héraklész szent fájáról
  - **szobrot** állított neki a városa
  - **haláláig ellátták mindennel**, amire szüksége volt

SPÁRTA, A KATONAÁLLAM

1. Hellász városfejlődése:

- külön városállamok alakultak ki: ezek a **poliszok**.
- teljesen **önálló városállamok** külön királyokkal az élen
- számuk kb. **500**.
- **kétféle fejlődés** jellemző: a **spártai út** és az **athéni út**

2. Spárta: erős katonaállam:

a) Társadalom:

- **Előkelők:**
  - **2 király:** egyik az államot irányítja, a másik a hadsereget
  - **vének tanácsa:** hivatalnokok, a királyok segítői
- **Közrendűek:** a **szabad spártaiak:** mind **katonák**
- **Félszabadok: körüllakók:** kereskedőnépek, kézművesek (a Spártát körülvevő hegyekben laknak, innét a nevük)
- **Rabszolgák: helóták:** a spártaiak földjeit művelik meg

b) Lényeg: a testi edzettség, a harcra készütség

- oka: egy szabad spártaira 7-8 körülakó és helóta jut, ezért **uralmukat csak katonai eszközökkel tudják fenntartani**
- nem érték a kultúra és a vagyon sem (pl. **vaspénzt** használnak)

c) A spártai nevelés

- A **megszületett gyermekek elbírálása:** erős, egészséges-e? (Ha nem, kiteszik a **Taigetosz-hegy** sziklái közé, hogy elpusztuljon.)
- A fiúkat kicsi koruktól katonai **kiképzőtáborokban** nevelik:
  - **Edzettség** kialakítása (sport, erősítő feladatok)
  - **Tűrőhatár** növelése: éheztetés, verés, éjszakai őréség meztelenül
  - **Leleményesség** kialakítása, pl. sajtlopó versenyek
- **Férfivá avatás:**
  - **krüpteia:** szabad vadászat a helótákra
  - **ajándék pajzs** az anyától: *Ezzel vagy ezen!*
- A lányokat az anyák nevelik fel, egyetlen **feladatuk: erős, egészséges gyerekeket szülnenek**
- Szinte kötelező a nősülés (**verempróba**)

A „DICSŐ ATHÉN”

1. Athén a térképen

- Helyszín: **Attikai-félsziget**
- Lakói: **jónok**
- **Tengerparti** vidék ⇒ az athéniak a tengeri **kereskedelemből** élnek, pénzük **ezüst**
  - külföldre eladott cikkeik:

mazsola
(aszalt szőlő)

bor
(erjesztett szőlő)

méz
(édesítőszer)

gyapjú
(ruhaanyag)

füles váza
(amfora)

- helyettük **gabonát (búzát)** hoznak be

2. Társadalom: demokrácia

A tengeri kereskedelemből **meggazdagodnak** a kereskedők, a kézművesek és a parasztok is, vagyis a **közrendű nép (görögül: démosz)**:

⇒ részt követelnek a hatalomból

⇒ elkergetik a királyt és beleszólnak az állam irányításába: ez a **népuralom, vagy demokrácia**

A demokrácia jellemzői:

- **király nincs** ⇒ az államforma nem királyság, hanem **köztársaság**
- időnként **cserépszavazást** tartanak, hogy senki ne állíthassa vissza a zsarnokságot
- az államot a **gazdag földbirtokosok (arisztokraták)** és a **démosz** képviselői irányítják
- legfontosabb irányító szervezet a **népgyűlés**
- **kivételező demokrácia, mert nem tagjai a nők, az idegenek és a rabszolgák**
- **fénykora Periklész** ideje alatt volt

Periklész

Athéni ezüstpénz

Osztrakónok

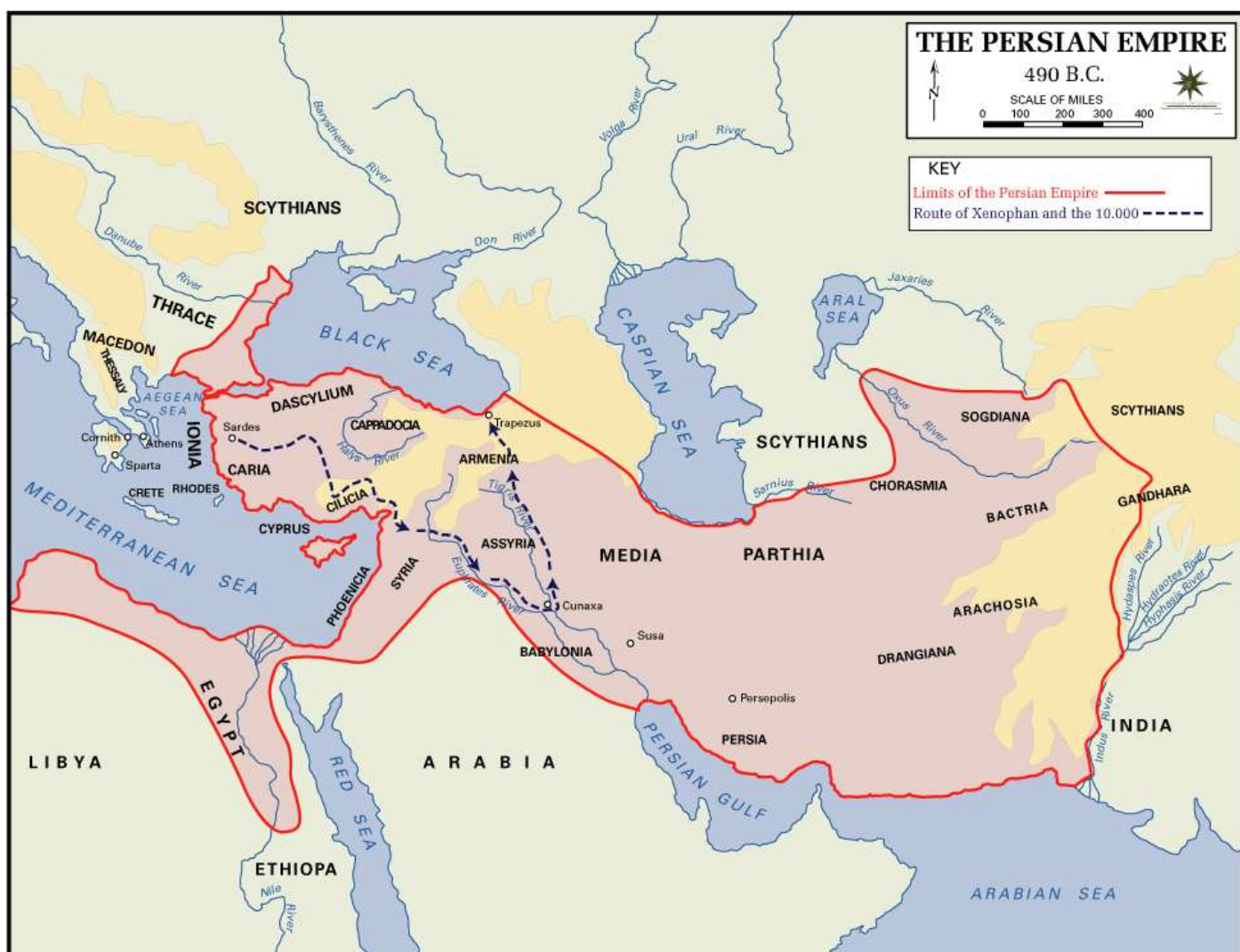
A GÖRÖG-PERZSA HÁBORÚK

1. A háborúk okai:

- a perzsák elfoglalják **Kisázsia partvidékét** és megszállják az ottani poliszokat, pl. Miléoszt
- el kell dönteni, **ki kereskedjen az Égei-tengeren**: a görögök vagy a perzsák?

2. Erőviszonyok:

- katonailag a **perzsák túlerőben** vannak (óriási birodalom)
- a **görögök** viszont a **hazájukat és családjukat** védik

A Perzsa Birodalom

3. Harcmódor

HARCOS	GÖRÖG HARCOS	PERZSA HARCOS
Védelem	páncélzat, pajzs	könnyű bőrruha
Fő fegyverei	kard, dárda	íj, nyíl
Harcolási mód	nehéz fegyverzet ↓ gyalogos harcmódor	könnyű fegyverzet ↓ lovas harcmódor
Miben erősebb?	közelharc	távoli harc

Görög gyalogos (hoplita)

Perzsa íjász

4. A görög-perzsa háborúk (csaták, események)

- Kr. e. 492.: **Athosz**
  - **Dareiosz** perzsa király hajóhadat indít Hellász ellen
  - A hajók az **Athosz-hegyfoknál viharba** kerülnek, 300 hajó el is süllyedt
  - Dareiosz **kénytelen visszafordulni**, így csatára nem is került sor
  - Hellaszban hálából áldozatot mutattak be Poszeidónnak

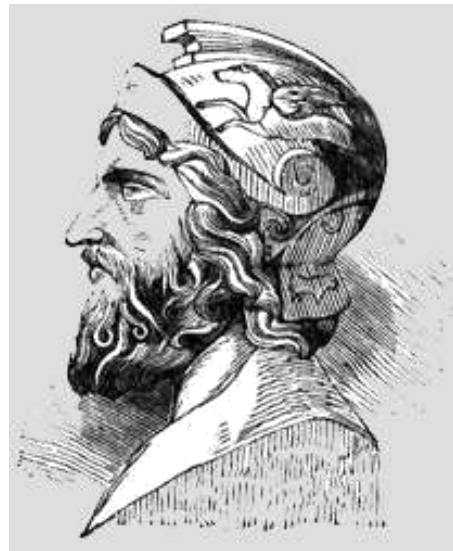

- **Kr. e. 490.: Marathon**

- Dareiosz a támadás előtt **elküldi követeit** a görögökhöz: **földet kér és vizet** ⇒ ez azt jelenti, hogy a görögök meghódolnak (átadják a folyókat és a legelőket)
- **több polisz behódolt, Athén és Spárta** nem: ők egy **kútba dobták a követeket**: „*Itt a föld és a víz, amit akartatok!*”
- **Dareiosz** mérgében Athén ellen vonul, s **Marathonnál partra szállt** Attikában (a legenda szerint az udvarmesterének minden lakoma előtt és után azt kellett súgnia a fülébe: „*Uram, emlékezz az athéniakra!*”)
- az **athéniak hadvezére Miltiádész** volt, aki ismerte a perzsa harcmodort

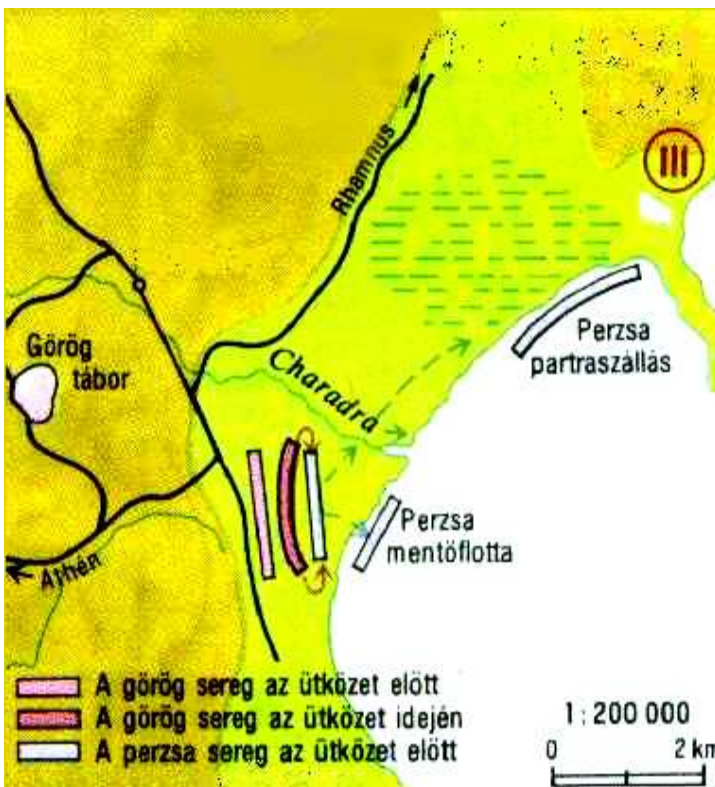

Dareiosz

Miltiádész

- váratlan rohammal megtámadta és **közelharcra kényszerítette a perzsákat** ⇒ a görögök bekerítették és nagy győzelmet arattak a perzsák felett
- **Dareiosz visszavonult** Perzsiába és többé nem kísérletezett Hellász elfoglalására
- a görögök számára a csata emlékét ma is őrzi a 42 km-es **maratoni futás**

A MARATONI FUTÁS LEGENDÁJA

„Az athéni agora közelében álló Prütaneion (tanácsháza) előtti tágas piacteret szorongó, álmatlanságtól gyötört polgárok ezrei népesítették be. Így ment ez immár tizenegy napja, mióta az athéni sereg kivonult a városból, hogy megmentse Görögországot a pusztulástól vagy a rabságtól. Késő délután végre egy véres fegyverzetű, halálosan kimerült hírnök érkezett a Prütaneion elé, ahol a sokaság zajongására előtűnt városi hivatalnokok, az archónok felé kiáltotta: Örvendjetek! Örvendjünk! Győztünk! Több szó nem hagyta el ajkát, mert hirtelen összeesett és meghalt. Megállás nélkül futott ugyanis Marathontól Athénig, hogy megvigye a győzelem hírét az athéniak számára.”

- **Kr. e. 480.: A perzsák legerősebb támadása**

- indítja: Dareiosz fia, **Xerxész**
- két irányból is indul támadás: **szárazföldön és tengeren** is nyomulnak a perzsák ⇒ szárazföldi és tengeri csatára is sor kerül
- **a szárazföldi csata:**
  - a perzsák **hajóhidat** építenek és átkelnek a tengeren (a hajóhidat elsőre szétveti egy tengeri vihar, Xerxész dühében megkorbácsoltatta a tengert)
  - a **Thermopülai–szorosban** kerül sor az ütközetre
  - a görögök **árulás** miatt elveszítik a csatát: egy áruló megmutatta a perzsáknak a **titkos hegyi ösvényt**, amelyen **bekeríthették a görögöket**
  - de: a görög főserég el tudott menekülni, mert **Leonidász spártai király** 300 katonájával **feláldozta magát**: feltartotta a perzsa csapatokat, amíg visszavonultak a többiek
  - a 300 katona emlékét **sírversük** ma is őrzi:

*„Itt nyugszunk. Vándor, vidd hírül a spártaiaknak:
Megcselekedtük, amit megkövetelt a haza.”*

Xerxész

Leonidász

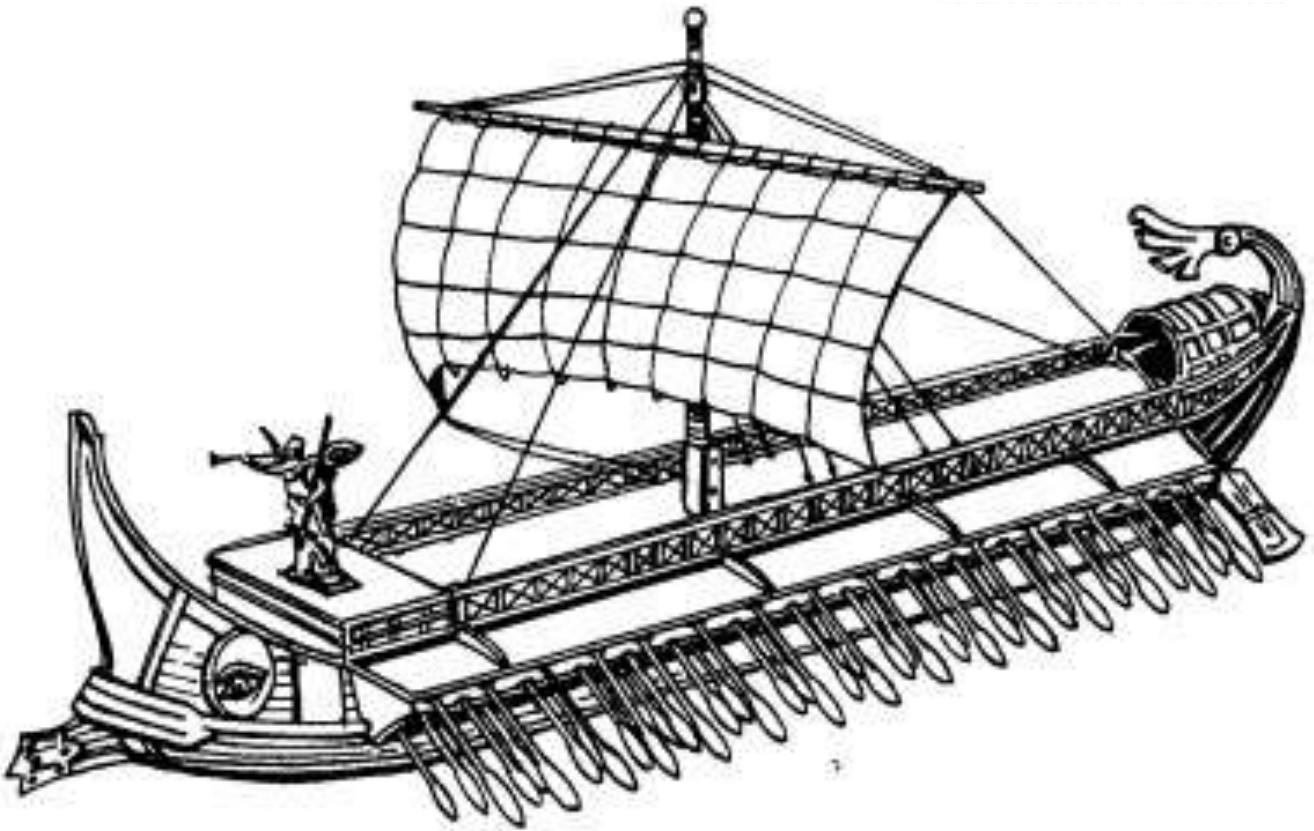
Thermopülai emlékműve ma

A spártaiak önfeláldozása

- **a tengeri ütközet:**
  - ez a csata dönti el a háborút:
  - a haditechnikai fölény a görögök oldalán van:

- a görög hajók kisebbek, de sokkal **gyorsabbak:**
- **három evezősorosak (triérész)**
- rendelkeznek **dőfőorral** is ⇒ könnyebb elsüllyeszteni az ellenséges hajókat
- **Themisztoklésznek** sikerül becsalogatnia a perzsa hajóhadat a szalamiszi öbölbe és ezzel meg is nyeri a csatát:
  - a szűk helyen a perzsa hajók **nem tudnak jól manőverezni**
  - a görög hajók **bekerítik a perzsa flottát** és tönkreverik
- **Xerxész visszavonul**, még a szárazföldi csapatokat is visszarendeli, mert Themisztoklész újra becsapja: **megfenyegeti**, hogy a görögök **le akarják rombolni a perzsa hajóhidat**
- Xerxész nem akart kockáztatni, inkább visszavonult

5. A görög-perzsa háborúk vége

- **Hellász nyeri meg** a további kisebb csatákat is
- Végül békét kötnek, amelyben a **perzsák lemondanak a görögök területeiről**

ALEXANDROSZ TÖRTÉNETE

1. Hellász a perzsa háborúk után

- **Athén és Spárta vetélkedni kezdenek** Hellász egyesítéséért
- A görög poliszok **sok kisebb-nagyobb háborúban legyengítik** egymást
- A meggyengült Hellászt nagyobb nehézség nélkül elfoglalják a **makedónok II. Fülöp** király vezetésével
- Hellász legyőzése után II. Fülöpöt megölik ⇒ hódításait fia, Alexandrosz folytatja tovább

2. Alexandrosz (Kr. e. 336 – Kr. e. 323.)

a) elnevezései:

- magyar neve: **Nagy Sándor** (a nagy jelzőt hódításai miatt kapja)
- az **Ifjú** (18 évesen már a makedón sereg hadvezére volt)
- a **Hódító** (az addig ismert legnagyobb birodalom volt az övé)
- a **Kétszarvú** (Amon egyiptomi isten sisakja miatt)

b) jellemzése: felemás egyéniség

- **zseniális** hadvezér
- **ravasz és talpraesett** (kettévágja a gordiuszi csomót)
- jószívű és közvetlen ember
- nagyzási mánia
  - ⇒ **istennek** hirdeti magát
  - ⇒ önmagáról több **várost** is elnevezett (**Alexandria**)
  - ⇒ **lovának** díszsírhelyet emeltetett és róla is várost nevezett el
- beteges **alkoholista**
  - ⇒ részegen tört-zúzott, dárdát vágott bárkibe (még saját testvérét, Kleitoszt is megölte egy lakoma közben)
  - ⇒ valószínűleg ez okozta **korai halálát** is (33 évesen ☩)

c) hódításai:

- **elfoglalta** Mezopotámiát, Perzsiát, Egyiptomot és India egy részét is
- „*Birodalma a Nilustól az Indusig terjedt.*”
- Halála után azonban birodalma részekre szakadt szét.

Alexandrosz hódításai: a Makedón Birodalom

Alexandrosz legyőzi a perzsákat

d) **Jelentősége:** az egész birodalmában elterjesztette a görögök kultúráját (hellenizmus).